

NOU 2008:9 – Med barnet i fokus. En gjennomgang av barnelovens regler om foreldreansvar, bosted og samvær.

Innledning ved F2F temamøte 21.10.08

Rune Harald Rækken, leder F2F Oslo og Akershus

raekken@online.no

Vi skaper trygge familieforhold
for barn med to hjem

foreningen 2 foreldre

Disposisjon

- Om utvalgte temaer NOU 2008:9
 - Foreldreansvar
 - Flytting
 - Samvær
- Hva sier barna selv

Hvordan ta vare på familien
etter samlivsbrudd

Foreningen 2 Foreldre. Veiledningshefte nr. 1, 3. utgave.

Vi skaper trygge familieforhold
for barn med to hjem

foreningen 2 foreldre

F2F - pådriver for ny barnelov!

- Barnelovgruppen nedsatt av hovedstyret, primo 2006

+ advokatene Lill Hegge
Furulund Høimyr
og Erik Mørch

Vi skaper trygge familieforhold
for barn med to hjem

foreningen 2 foreldre

Regulering av forholdet mellom barn og foreldre?

- Barneloven
 - En primær og en sekundær forelder etter samlivsbrudd
 - forskjellsbehandling pga kjønn - foreldreansvar
- FNs barnekonvensjon
 - Barn skal motta omsorg fra foreldrene
 - Forbud mot å diskriminere barn ut fra foreldrenes sosiale forhold
- Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen
 - Retten til vern av familielivet
 - Gjensidig rettighet mellom barn og foreldre
- + kultur, tradisjon, fordommer, rettspraksis,
- F2F: barnevernstilfeller håndteres gjennom barnevernloven, straffbare handlinger håndteres gjennom straffeloven

Vi skaper trygge familieforhold
for barn med to hjem

foreningen 2 foreldre

NOU 2008:9 – ”Med barnet i fokus”

Fra BLDs mandat for barnelovutvalget

- Utvalget skal vurdere endringer i barnelovens bestemmelser om **foreldreansvar, fast bosted og samværi et perspektiv der begge foreldre ansees å være like viktige for barnet** i lys av et **sidestilt foreldreskap** også etter samlivsbrudd.
- Utvalget skal ta utgangspunkt i at **FNs barnekonvensjon er innarbeidet i norsk lov** om barnets beste kan ivaretas bedre gjennom å **legge forholdene til rette for en mer lik fordeling av omsorg og ansvar mellom foreldrene**. Utvalget bør se særlig på om et **mer likestilt utgangspunkt kan bidra til å dempe konflikter mellom foreldrene**.
- ... Utvalget skal også vurdere om det bør gjøres endringer i forhold til hvilken beslutningsmyndighet som skal ligge til det å inneha foreldreansvar,
- Utvalget skal særlig se på bostedsforelderens rett til å flytte innenlands med barnet uten den andre forelderens samtykke
- ... gjøre en vurdering av hvordan fordelingen av omsorgen for barnet kan påvirkes av økonomiske betraktninger, både i forhold til trygdelovgivning og bidragsregelverk.
- Utvalget skal i sitt arbeid ta i betraktning internasjonale konvensjoner, øvrige nordiske lands lovgivning og erfaringer, rettspraksis og forskning på området.
- Utvalget skal legge fram sitt arbeid for BLD i form av en **NOU innen 1. mai 2008**.

Vi skaper trygge familieforhold
for barn med to hjem

foreningen 2 foreldre

F2F mener: NOU 2008:9

Noen generelle observasjoner

- Teksten og diskusjonene i NOUen lover godt,
 - men ved avstemmingene over de ulike spørsmål har nok gammel vanetenkning vært utslagsgivende for flere.
- Lovtekniske utfordringer flere steder blir brukt som argument mot tiltrengte endringer av barneloven
 - vi må først bestemme hvilket innhold vi ønsker loven skal ha, så får det lovtekniske løses etterpå.
- F2F: barneloven er en normativ lov
 - Sier noe om hvordan vi som samfunn forventer at mor og far innretter livet for barna og seg selv i samliv og etter evt. samlivsbrudd.

Vi skaper trygge familieforhold
for barn med to hjem

foreningen 2 foreldre

F2F: Noen begreper

- Foreldreansvar:
 - Plikt til å yte omsorg for barnet
 - Rett til å bestemme for barnet i viktige personlige forhold
- Samvær:
 - Barn som ikke bor sammen med begge foreldre har rett til samvær med den andre forelderen
- Bosted:
 - Gir rett til å bestemme hvor i landet barnet skal bo
 - Større dagligdagse spørsmål
- Delt bosted:
 - Ikke nødvendigvis lik tid hos begge foreldre
 - Foreldrene har bostedsmyndigheten i fellesskap

Vi skaper trygge familieforhold
for barn med to hjem

foreningen 2 foreldre

F2F mener: Reaksjonær begrepsbruk

- Utvalget påpeker at det er blitt reist spørsmål om det kan være grunn til å fjerne begrepene ”samvær” og ”samværsforelder” fordi disse fungerer ”kjønnet” ved at de gir fedre en sekundær plass i sine barns liv. For både samværsbegrepet og de øvrige sentrale begrepene i barneloven har imidlertid utvalget kommet til at både mangel på alternativer og fordelene ved et innarbeidet språkbruk tilsier at man bør være varsom med større endringer og reformer.

6. Barnets beste

Problematiske å definere:

- Dynamisk begrep - endres over tid, fra barn til barn
- Fordel om alle parter "open minded" ift mulige løsninger
- Samtidig behov for forutsigbarhet ift rettavgjørelser
- Omsorg består av mange komponenter: forsørgelse, kontakt, tilhørighet, praktisk omsorg, utviklingstøtte, personlig respekt, forutsigbarhet, holde avtaler, samarbeide
- Barn ønsker fravær av konflikt mellom foreldrene
- Avskjæring av kontakt i strid med barnets beste
- Barnet må få tilgang til alle mulige omsorgsløsninger

Vi skaper trygge familieforhold
for barn med to hjem

foreningen 2 foreldre

F2F mener: Barnets beste

- Barnets beste skal være det avgjørende ved alle avgjørelser om barn. BRA!
- Barnet beste versus likestilling:
 - likestilling = barnets beste når foreldrene bor sammen
 - Ulikestilling = barnets beste når mor og far ikke bor sammen
 - F2F mener at likestilling og likeverd er 100 % forenlig med barnets beste.
- ”Nærværende utvalg mener at man også på barnerettens område må være forsiktig med å forsere endringer i samfunnsoppfatningen gjennom lovgivning”
 - Hva om det er til barnets beste med endringer i loven?

7. Foreldreansvaret

Automatisk felles foreldreansvar der foreldrene ikke har bodd sammen

Samlet utvalg enig innledningsvis:

- Felles automatisk foreldreansvar (FAF) fremstår som naturlig
 - §35 kan hindre ønskelig kontakt mellom far og barn
 - Det vil finnes tilfeller der FAF ikke er til barnets beste
 - Dersom FAF blir utgangspunktet i loven må unntak være mulig
- Utvalget splittet i konklusjon, flertall for å beholde §35 som dag

Vi skaper trygge familieforhold
for barn med to hjem

foreningen 2 foreldre

7. Foreldreansvaret forts.

Andre problemstillinger knyttet til foreldreansvaret:

Samtykke til helsehjelp:

- Barne- og pasientrettighetsloven endres slik at barnet sikres hjelp dersom helsepersonell finner helsehjelp hensiktsmessig eller nødvendig.
- Det er nok at en av foreldrene samtykker.
- Samtykkespørsmålet kan prøves rettslig.

Flytting innenlands:

- Flytting innenlands legges til foreldreansvaret
- Flyttespørsmålet kan prøves separat

Vi skaper trygge familieforhold
for barn med to hjem

foreningen 2 foreldre

F2F mener: Foreldreansvar

- Flertallet ønsker at mor skal ha foreldreansvaret alene der foreldrene ikke har bodd sammen
 - Gjelder 6400 barn årlig
 - ”ikke garantert at far er skikket”
 - Men er det garantert at mor er skikket?
 - Kan man utlede noe av antall barnevernsaker?
 - Ikke drøftet av utvalget
 - Ut fra en generell kulturell antakelse om at mor i disse tilfellene har ansvaret alene
 - Skal far kunne velge bort foreldreskapet??

F2F mener: Samtykke til helsehjelp

- Utvalget foreslår at en forelder med del i foreldreansvaret ikke lenger skal kunne forhindre at barnet får helsehjelp dersom helsepersonell vurderer dette som påkrevet.
 - F2F støtter dette

8. Beføyelsene under bostedskompetansen

Innenlands flytting står i særstilling – i dag en særrett for bostedsforelder

- Størst praktisk betydning – kan hindre kontakt
- Barnets beste er regelmessig kontakt
- Spesielt viktig kort tid etter et samlivsbrudd
- Utvalget ikke enig med danskene i at foreldrenes livskvalitet skal være avgjørende, barnets beste det sentrale.
- Unntaksvis barnets beste at foreldrene ikke bor nær hverandre
- Utvalget (-Rusten) følger CEFLs anbefaling, og overfører flyttekompetansen til foreldreansvaret

Vi skaper trygge familieforhold
for barn med to hjem

foreningen 2 foreldre

F2F mener: Flytting med barn

- Flytting med barn
 - Kan i dag bestemmes av bostedsforelder alene
 - Stort inngrep i barnets liv
 - Stort inngrep i samværsforelders liv
 - Flytting med barn skaper mange konflikter – til verste for barna
 - F2Fs erfaring: Ennå til gode å se flytting begrunnet i barnets behov
- NOUen om ny barnelov:
 - Utvalget går inn for at en ikke skal kunne flytte med barn uten at foreldrene er enige om det, ved felles foreldreansvar
 - Ved uenighet: mekling, evt. sak om bosted
 - Vil da foreta vurdering om flytting er til barnets beste
 - I forhold til EMK: greit inngrep i bostedsforelders rettigheter for å ivareta barnas behov
 - Dette vil dempe konfliktene mellom foreldre og føre til færre saker om barnets bosted i retten

Vi skaper trygge familieforhold
for barn med to hjem

foreningen 2 foreldre

F2F: Hva betyr flytting for barna?

- ”Våre data tyder imidlertid på at flytting i forbindelse med skilsmisse er en alvorlig risikofaktor for et barn, og gir en betydelig økt risiko for negativ atferd, sa førsteamanuensis Kari Moxnes på avslutningskonferansen til Forskningsrådets program "Barn, ungdom og familie" i Oslo i november.”

”Forskning 7/99

- like sterke sorgreaksjoner som ved dødsfall i nær familie

Forsker Benedicte Carlsen, UiB

- skilsmissebarn har høyere sykkelighet

Aftenposten og Bergens Tidende 20.06.99

- 12 ganger større sjanse for å bli et barnevernstilfelle ved å vokse opp uten farskontakt

NIBR-undersøkelsen “Oppvekstvilkår i storby”, 1989

Vi skaper trygge familieforhold
for barn med to hjem

foreningen 2 foreldre

Fra Aftenpostens diskusjonsforum 18.04.08

Positiv utvikling 18.04.08 07:55

(Svar til: [Aftenposten](#))

Skillsmissbar-
n

Ikke registrert

Som eldste av en større søskenflokk var jeg så heldig at så lenge jeg budde hjemme så var det 10 min gange mellom mine skilte foreldre.

Mine søsken har ikke vært like heldige og må leve med reisetid med fly på en times tid. Plutselig skulle en av foreldrene våre reise bort og realisere seg, gå på skole og reise rundt i verden.

Det ble evig kranglig om flybilletter og reise penger og tidsbruk og mye mer etter alt dette når søskene mine skulle på pålagt besøk til mor.

Søskene mine ble kasteballer og ble behandlet ofte som om de var en belastning for mine foreldres liv.

Det er faktisk på høy tid at i dette mørke samfunnet at en begynner å ta hensyn til barn sin menneskelige verdi også.

ANBEFAL

ANMELD

SVAR

Vi skaper trygge familieforhold
for barn med to hjem

foreningen 2 foreldre

9. Samvær

2 sentrale spørsmål:

- Normering av samvær eller ikke?
- Innholdet i legaldefinisjonen
- Avtalefrihet viktig
- Må fremgå av §43 at samvær kan settes til 50%
- Domstolene oppfordres til å fastsette dette der det er til barnets beste
- Utvalget understreker at normalt sett er til barnets beste å ha størst mulig kontakt med begge foreldre
- Foreldrene må bidra til å legge forholdene til rette for dette

Vi skaper trygge familieforhold
for barn med to hjem

foreningen 2 foreldre

9. Samvær forts

Legaldefinisjonen "vanlig samvær"

- om opprettholdes må endres innholdsmessig
- "vanlig samvær" upresis og knapp definisjon
- "minimumssamvær" virker førende ift avtalefrihet

Flertall: "vanlig samvær" beholdes, men utvides:

- 5 overnatting pr 14 dager (oval helg + overnatting i uken)
- 3 uker sommerferie
- høst, jul, vinter og påskeferie iht skoleruten (2. hver gang)

9. Samvær forts

Samvær under tilsyn

- Ordningen bør opprettholdes
- Ønskelig ifm oppstart og utprøving av samvær
- Må overflødiggjøres etter kort tid, hensikt å få til løpende og regelmessig kontakt
- Ønsker undersøkelse av hvordan ordningen fungerer i praksis
- Anbefaler utvidelse av antall timer til 32 per år

9. Samvær forts

Samværsplikt

- CEFL har prinsipp om samværsplikt
- Vanskelig å gjennomføre
- Foreldre som ikke stiller opp er ikke et utbredt problem

Konklusjon: tas ikke inn i loven

Vi skaper trygge familieforhold
for barn med to hjem

foreningen 2 foreldre

F2F mener: Samvær

- Avtalefriheten er viktig
- Klargjøring av samvær inntil 50%.
 - BRA!
- Utvidelse av rammen for vanlig samvær
 - Skritt i riktig retning, når normen først beholdes
 - Vil føre til langt færre samværs saker i retten

10. Delt bosted

Understrekes at "delt bosted" ikke er knyttet til tid

Må tilrettelegges for "delt bosted":

- 2 adresser i Folkeregisteret
- bidragskalkulator takler ikke "delt bosted"
- veiledning/informasjon

Sentrale spørsmål:

- Hva kan avtales?
- Hva bør være lovens utgangspunkt?
 - endring i barneloven § 36 første ledd
- Hva kan domstolene fastsette?

Vi skaper trygge familieforhold
for barn med to hjem

foreningen 2 foreldre

10. Delt bosted forts.

Rettens adgang til å idømme delt bosted (mot den enes vilje)

- kan i dag fastsette samvær opp til 50% mot den enes vilje
- forutsetter en viss grad av samarbeid
- geografisk nærhet
- kan ikke hevdes at det aldri vil være til barnets beste å idømme delt bosted
- flytting under foreldreansvaret - færre konflikter knyttet til bosted

10. Delt bosted forts.

Flertall for å gi kompetanse, delt i ordlyd

Ellingsæter, Musæus, Strandbakken, Thuen og Unneberg:

Er foreldra usamde, må retten avgjere at barnet skal bu fast hos ein av dei. Dersom det ligg føre særlege grunnar, kan retten likevel avgjere at barnet skal bu fast hos begge.

Cassidy og Lorentzen:

Er foreldra usamde, må retten avgjere at barnet skal bu fast hos anten ein av dei eller begge.»

Vi skaper trygge familieforhold
for barn med to hjem

foreningen 2 foreldre

F2F mener: Delt bosted

- Handler ikke om tid, men om avgjørelsesmyndighet
 - Retten kan dømme 50% samvær i dag
- Utvalgets flertall: ikke noe utgangspunkt i loven
 - Men ønsker å endre lovteksten så delt bosted ikke framstår som sekundær løsning
- Cassidy: Delt bosted som utgangspunkt
 - Men avtalefrihet om enighet om annen løsning

F2F mener: Delt bosted – domstolenes kompetanse

- Flertallet foreslår at retten skal få tilbake kompetansen til å idømme delt bosted
 - Mistet denne i 1998
 - Støttes av CEFL (Commission on European Family Law)
 - Særskilte tilfeller
 - Unntaksvis?
 - Ikke kompromiss, men begrunnet løsning?

11. Tvangsfullbyrdelse

CEFL: avgjørelser skal kunne tvangsgjennomføres

- Viktig å signalisere at avgjørelser om samvær like viktige som avgjørelser om bosted og foreldreansvar
- Tvangsbot ikke en effektiv sanksjon
- Fysisk avhenting i visse tilfeller
 - av preventive hensyn
 - for å oppfylle Norges plikter ift EMK art 8

F2F mener: Tvangsfullbyrdelse

- Flertallet går inn for tvangshenting
 - Preventiv virkning
 - Støtte i CEFL
 - EMK: må kunne fullbyrde rettsavgjørelser
- F2F: Samværs sabotasje er omsorgssvikt
 - Progressive inntektsavhengige tvangsbøter
 - Tilbakeholdelse av den som saboterer samvær
 - Henting av barn etter samme modell som barnevernet
 - Enklere og raskere å overføre omsorg ved systematisk sabotering

Vi skaper trygge familieforhold
for barn med to hjem

foreningen 2 foreldre

12. Sakskostnader

Egen bestemmelse i barneloven om sakskostnader i barnefordelingssaker

- hovedregel: kostnadene deles
- ønsker å unngå en ordlyd som gir en vinner og en taper
- kostnadsavgjørelsen knyttet opp mot hvem av foreldrene som burde ha unnlatt å reise sak

Vi skaper trygge familieforhold
for barn med to hjem

foreningen 2 foreldre

F2F mener: Saksomkostninger

- Delte kostnader hovedregel
 - Ingen ”taper” eller ”vinner disse sakene”
 - Ser evt. på hvem som burde unnlatt å reise sak
- BRA!

13. Økonomiske rammer

Utvalgets prinsipielle utgangspunkt:

- Økonomiske forhold ikke bør være i veien for at det fastsettes en løsning som er til barnets beste.
- Ekstra barnetrygd, stønad til enslig foreldre og skatteklasser 2 bør også tilbys ved ”delt bosted”
- Endre §66 – ta inn ordet ”saman” for å fremheve det moralske solidaransvar

F2F mener: Økonomi

- økonomiske forhold ikke bør være i veien for at det fastsettes en løsning som isolert sett er til barnets beste
- Utvalget mener at hver av foreldrene bør kunne vurderes separat, også dersom de har praktiserer en ordning med delt bosted for sine barn
- → gode signaler

Ytterligere svekking av farskapet?

BARNE- OG
LIKESTILLINGSDEPARTEMENTET

Farskapsutvalget

Barneloven ble vedtatt i 1981. Lovens regler om farskap har vært endret flere ganger siden vedtakelsen, men uten at det er foretatt en større, samlet gjennomgang av et offentlig utvalg, slik det er gjort med flere andre deler av barneloven. Bakgrunnen for oppnevningen av Farskapsutvalget er de store teknologiske og samfunnsmessige endringer som har skjedd mht. utviklingen av familiemønstre, mulighet for assistert befruktning og anledning til sikker fastsetting av farskap, siden barneloven ble vedtatt i 1981. Et viktig utgangspunkt for utvalget er at FNs barnekonvensjon er innarbeidet i norsk lov, og at barns beste skal være et grunnleggende hensyn ved alle handlinger som berører barn.

Farskapsutvalget skal blant annet utrede:

- om det biologiske prinsipp, som står sterkt i dagens barnelov, ivaretar barnets beste på en optimal måte for alle grupper av barn
- om det offentliges ansvar for å fastsette farskap er hensiktsmessig regulert
- om det er hensiktsmessig å beholde pater est-regelen i barneloven, og om den i så fall skal utvides til også å omfatte samboere
- om barnelovens prosessuelle regler mht. fastsettelse av farskap er godt nok tilpasset den teknologiske utviklingen
- om barneloven og tilhørende lovverk bør endres for bedre å tilpasses situasjoner hvor barn blir født eller unnfanget i utlandet

Utvalget ble oppnevnt i statsråd 28. mars 2008. Det skulle opprinnelig legge fram sin innstilling innen 1. desember 2008, men har fått innvilget fristutsettelse slik at innstillingen skal legges fram innen mars 2009.

Vi skaper trygge familieforhold
for barn med to hjem

foreningen 2 foreldre

F2F mener: Oppsummert

- Mange lyspunkter
 - Innenlands flytting med barn
 - Presiserer 50% samvær
 - Delt bosted ikke lenger sekundær løsning
 - Vil åpenbart dempe konfliktene
 - Vil føre til færre barnesaker i rettsapparatet
- Men går ikke langt nok
 - Opprettholder forskjellsbehandling pga kjønn → direkte oppsiktsvekkende
 - Tar ikke skrittet til fullt likeverd

Vi skaper trygge familieforhold
for barn med to hjem

foreningen 2 foreldre

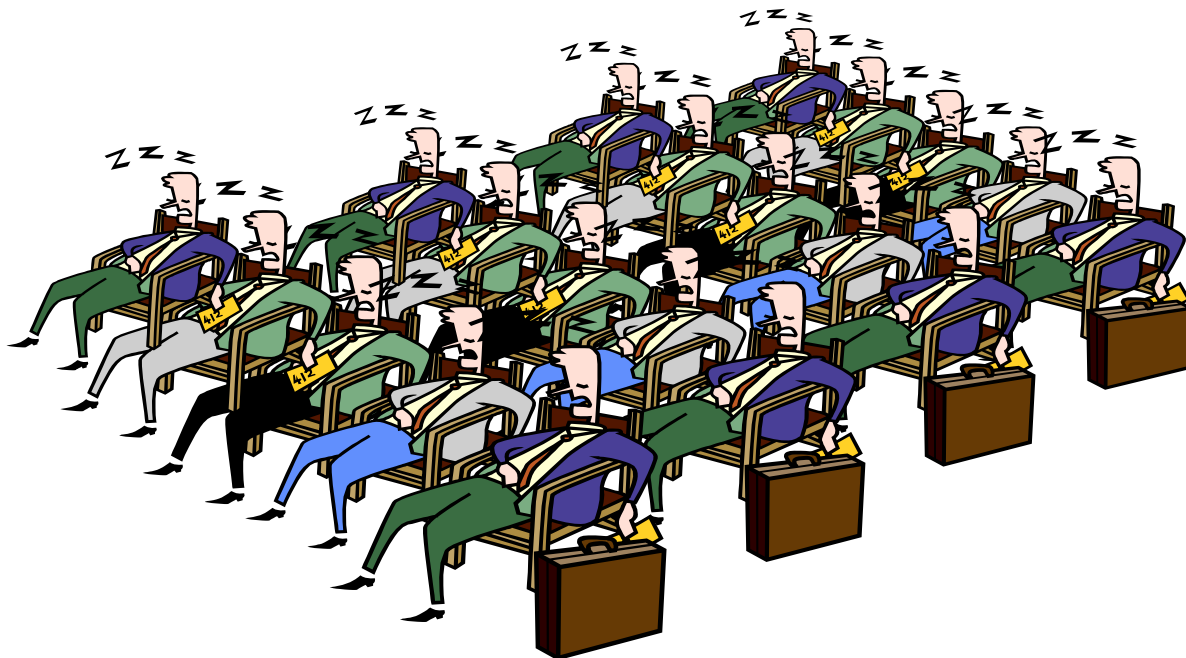
Spm 127: Noen barn har foreldre som ikke bor sammen, noen bor kun sammen med enten mor eller far, andre bor med "nye" mødre eller fedre. Hvis et barn har foreldre som ikke bor sammen, hva tror du er viktig for disse barna?

Bor med 1 eller 2 foreldre/foresatte

Konklusjon

- Likestilling og likeverd er uttalte overordnede normer i det norske samfunnet
 - Men flertallet i barnelovutvalget foreslår fremdeles å forskjellsbehandle foreldre pga kjønn
 - Morskap i kraft av biologi
 - Farskap i kraft av fars relasjon til mor
- Det er trist at nok en generasjon norske borgere – gjennom et foreldet barnelov – skal læres opp til at kvinner og menn har forskjellig verdi – i kraft av sitt kjønn.

Vi skaper trygge familieforhold
for barn med to hjem

foreningen 2 foreldre